

SOCIALMINISTERIET

Folketingets Socialudvalg

Departementet

Holmens Kanal 22
1060 København K

Dato: 6. december 2005

Tlf. 3392 9300

Fax. 3393 2518

E-mail sm@sm.dk

Under henvisning til Folketingets Socialudvalgs brev af 2. november 2005 følger hermed – i 5 eksemplarer – socialministerens svar på spørgsmål nr. 23 (SOU Alm. del).

BNI/ J.nr. 639-812

Spørgsmål nr. 23:

”Ministeren bedes senest 1. december sende udvalget en redegørelse, hvor samtlige relevante NGO’er høres angående udviklingen i forholdene for fattige borgere og udstødte grupper de seneste 4 år.”

Svar:

Til brug for besvarelsen af spørgsmålet har Socialministeriet bedt Socialforskningsinstituttet om at forestå undersøgelsen, jf. svar af 2. november 2005 på spørgsmål nr. 89 (SOU Alm. del).

Undersøgelsen er nu afsluttet og vedlægges.

Undersøgelsen omfatter i alt 51 organisationer, hvoraf 32 har besvaret spørgeskemaet. Det skal understreges, at undersøgelsens konklusioner alene baserer sig på de tilbagemeldinger, som Socialforskningsinstituttet har modtaget fra organisationerne. Der er med andre ord ikke tale om resultater, der er baseret på et objektivt statistisk grundlag.

Selve undersøgelsestemaet ”udviklingen i forholdene” er meget bredt og kan analyseres på mange måder. Der kan fx fokuseres på udviklingen i indkomstforholdene, tilbudene til forskellige grupper, forebyggende indsatser, boliger, sagsbehandling osv. Samtidig er det et kompliceret område, der er genstand for undersøgelsen, og der kan være mange konkurrerende og bagvedliggende forklaringer på udviklingen.

Undersøgelsens resultater, der er baseret på organisationernes vurderinger, udgør dog en dokumentation for, hvordan organisationerne oplever og vurderer udviklingen.

Undersøgelsens konklusioner

Socialforskningsinstituttets undersøgelse af udviklingen gennem de sidste 4 år for udsatte grupper og borgere med lav indkomst viser, at 21 ud af de 32 organisationer, der har besvaret spørgeskemaet (eller 66 %) vurderer, at det

samlet set er gået ”lidt dårligere” eller ”dårligere” for deres brugere, og at brugerne har mere sammensatte problemer.

Den samlede vurdering dækker over en større variation i organisationernes svar angående udviklingen for de enkelte målgrupper, og med hensyn til hvordan udviklingen kan forklares.

På en lang række punkter svarer de fleste organisationer, at situationen er uændret.

Ændringer i målgruppernes *indkomstforhold* og *gældsproblemer* fremhæves af mange som en af forklaringerne på udviklingen.

På andre punkter mener flertallet, at der er sket visse forbedringer i de *socialle tilbud* - fx angående omfang og kvalitet af behandlingstilbud, brugerinddragelse og udvikling af nye metoder.

Endelig peger de hørte organisationer på en række *barrierer og løsninger* i forhold til at give de forskellige målgrupper bedre mulighed for at opnå en mere aktiv deltagelse gennem fx social aktivering, revalidering, uddannelse eller arbejde.

Vurdering af konklusioner

Regeringen er opmærksom på de problemstillinger, som undersøgelsens resultater afspejler. En del af organisationerne peger på indførelse af loftet over kontanthjælpen som en af forklaringerne på udviklingen. Hensigten med loftet er, at det skal kunne betale sig at arbejde. Det er vigtigt, at vi sørger for at flere kommer i job eller kommer tættere på beskæftigelse. Kommunerne skal blive bedre til at informere om konsekvenserne af loftet, og vi skal give særlige tilbud til særlige grupper, som kan bringe dem tættere på arbejdsmarkedet. Regeringen arbejder derfor målrettet med at etablere nye tiltag, fx gældssanering, flere botilbud, behandlingsgaranti, vikar- og mentorordninger – tiltag der sigter på at give endnu flere en mulighed for at komme i beskæftigelse og dermed få økonomisk og social fremgang.

Vi har i dag en gunstig økonomisk situation i Danmark, og dermed en god mulighed for at få endnu flere i arbejde. Den bedste måde at forebygge alt for store økonomiske og sociale skel er at skaffe mennesker i arbejde. Derfor skal vi indrette systemet sådan, at det kan betale sig at tage et arbejde eller påbegynde en uddannelse. Det giver et velstående samfund og dermed også bedre mulighed for at hjælpe de svageste, uarbejdsdygtige grupper.

Efter regeringens opfattelse er det desuden vigtigt i forhold til det enkelte individ, at vi sørger for, at flest muligt får mulighed for et liv med arbejde, og at vi ikke opgiver nogen på forhånd.

Indkomstforhold

Før regeringen sammen med et bredt flertal i Folketinget indførte loftet over kontanthjælpen, kunne et ægtepar på kontanthjælp med 2 børn fx have en gevinst på kun 400 kr. om måneden ved at komme i arbejde. I dag betyder loftet, at samme ægtepar nu har en gevinst på 1.800 kr. om måneden ved at gå i arbejde. Det viser med al tydelighed, hvorfor det var nødvendigt at indføre loftet over kontanthjælpen.

Desuden er loftet indrettet sådan, at hvis et ægtepar med børn, hver har blot 5 timers arbejde om ugen, vil parret ofte kunne få en gevinst på 1.000 kr. pr. måned efter skat og ofte mere.

Endvidere er reglerne indrettet mere gunstigt for fx enlige forsørgere, som befinder sig i en særlig risikogruppe. Enlige forsørgere får væsentligt mere i SU og mere i kontanthjælp og ofte højere boligstøtte end andre. De har ret til ordinært og ekstra børnetilskud, og de vil ofte få nedsat forældrebetalingen til daginstitutioner.

Reglerne tager således hensyn til, at enlige med børn kan være særligt vanskeligt stillet. Enlige forsørgere skal have ca. 2.800 kr. i boligstøtte og/eller særlig støtte, før man overhovedet begynder at reducere støtten. Omkring 90 procent af de enlige med børn berøres da heller ikke af loftet over kontanthjælpen. De ca. 10 pct. af de enlige med børn, som er berørt, mister i gennemsnit ca. 130 kr. om måneden.

Loftet over kontanthjælp har endnu ikke betydet, at mange flere har fundet arbejde, heller ikke på deltid. SFI har tidligere lavet en evaluering af loftet over ydelser til kontanthjælpsmodtagere (Loft over ydelser, SFI, 2005), som viser, at kommunerne ikke har givet tilstrækkelig information om reglerne, og om at blot få timers arbejde mere end ophæver virkningen af loftet. Dette, sammen med at de berørte næppe har nok viden om mulighederne for deltidsjob, er afgørende forhindringer for at flere søger og finder især deltidsjob.

Regeringen forventer, at kommunerne gør en langt større indsats på begge de nævnte områder. Informationsindsatsen skal målrettes de berørte og understrege, hvordan få timers deltidsarbejde mere end opvejer virkningerne af loftet. Samtidig skal alle samtaler med ledige handle om, hvordan den enkelte hurtigst muligt bliver selvforsørgende.

I aftalen ”En ny chance for alle” indgår en række initiativer, som netop retter sig mod at forøge den kommunale indsats overfor de svageste kontanthjælpsmodtagere, herunder også dem der er berørt af loftet, og ikke mindst den del af de udsatte grupper, der modtager kontanthjælp.

Den megen fokus på loftet over kontanthjælpen og starthjælpen kunne forlede nogen til at tro, at disse ydelser afspejler den økonomiske situation for alle de målgrupper, som undersøgelsen handler om. Sådan er det imidlertid langt fra.

For nogle af målgrupperne er det ifølge organisationerne sådan, at ca. halvdelen modtager pension/dagpenge.

For de mennesker, som er varigt uden for arbejdsmarkedet, har regeringen gennemført en række forbedringer for folkepensionister (ældrechecken) og senest for førtidspensionister i form af den ekstra tillægsydelse, der vil blive ydet til modtagere af almindelig og forhøjet almindelig førtidspension.

Gældsproblemer

En række organisationer peger på, at antallet af personer med gældsproblemer udvikler sig i en negativ retning. Regeringen har fokus på dette problem, og vil fremsætte et lovforslag om gældssanering af gæld til det offentlige ved overgang fra kontanthjælpsydelser til arbejde, uddannelse eller revalidering.

Sociale tilbud

Det vil være en misforståelse at lægge niveauet for midlertidige forsørgelsesydelser så højt, at det ikke kan betale sig at arbejde. I stedet skal det sikres, at der er relevante tilbud til de personer, som med den rette indsats vil blive i stand til at kunne tage sig et arbejde.

Her peger undersøgelsen på, at der er sket en række forbedringer med hensyn til omfang og kvalitet af behandlingstilbud, øget brugerinddragelse og udvikling af nye metoder (fx familierådslag, støtte-kontaktperson, behandlingsgaranti m.m.). Samtidig peger visse organisationer på, at der er mennesker, hvor man må løse de sociale problemer, før det giver mening at fokusere på deres tilknytning til arbejdsmarkedet. Endelig er der ifølge organisationerne en tendens til, at den kommunale sagsbehandling har udviklet sig i en negativ retning.

Regeringen har siden sin tiltræden i 2001 prioriteret indsatsen for bedre vilkår for de svageste grupper i vort samfund. Der er brug for en særlig indsats for at hjælpe socialt udsatte til at få et job. Regeringens politik er formuleret i handlingsprogrammet ”Det fælles ansvar”.

Handlingsprogrammet, som regeringen meldte ud i februar 2002, sigter på en samlet indsats, der sikrer de udsatte grupper en meningsfyldt tilværelse, som er i overensstemmelse med de udsattes egne behov og ønsker og styrker deres muligheder for at indgå og bidrage til samfundets fællesskab.

Handlingsprogrammet bygger på den erkendelse, at den korteste vej til arbejdsmarkedet godt kan være lang for de socialt udsatte. Der er tale om et

langt træk, hvor realiseringen af handlingsprogrammet får betydning for at skabe muligheder for arbejdsmarkedsdeltagelse, som kan supplere intentionerne bag ”Flere i arbejde”.

Gennem finanslovene og de årlige satspuljeforlig er der afsat meget betydelige midler til at styrke indsatsen på området .

Blandt initiativerne kan nævnes:

- Behandlingsgarantien for stofmisbrugere. Medvirker til, at flere stofmisbrugere kommer i behandling, og det forventes, at flere derved bliver stoffri. Ud over at give en bedre livskvalitet vil en afvæning fra et stofmisbrug også bringe arbejdsmarkedet inden for rækkevidde for den, der indtil nu har været stofmisbruger.
- Alkoholbehandlingsgarantien. Medvirker til at sikre, at flere alkoholmisbrugere genvinder muligheden for at få et arbejde eller får mulighed for at fastholde et arbejde.
- Forbedringerne af indsatsen på værestedsområdet - herunder åbningen af nye væresteder. Indsatsen kan forbedre det opsøgende arbejde i forhold til de socialt udsatte og styrke udviklingen af sociale netværk. Dette kan styrke de socialt udsattes ressourcer og også være medvirkende til at gøre en (gen)indtræden på arbejdsmarkedet mulig.
- Etablering af bedre og flere varige bomuligheder, herunder oprettelsen af flere skæve boliger til skæve eksistenser. Botilbud kan ligeledes styrke arbejdsevnen. Det er således overordentligt vanskeligt at komme i arbejde, hvis man er hjemløs eller ikke har en selvstændig bolig. Med egen bolig styrkes mulighederne for at få en anden dagsrytme i overensstemmelse med kravene på arbejdsmarkedet.
- Den konkrete udmøntning af handlingsprogrammet indeholder herudover en række elementer, der kan virke forebyggende og dermed begrænse tilgangen af socialt udsatte og modvirke, at problemerne vokser sig store og bliver kroniske. Der kan nævnes: En styrket indsats i forhold til prostituerede, en udvidelse af støtte- og kontaktpersonordningerne, flere akutpladser til hjemløse og en særlig indsats i forhold til unge hjemløse.
- Vikar- og mentorordning. Begge ordninger sigter målrettet på individplan mod at få socialt udsatte personer i arbejde ved henholdsvis at tilbyde kommende arbejdsgivere en vikar, hvis pågældende udebliver eller stille en mentor (”forbindelsesofficer”) til rådighed. Mentoren støtter både den enkelte og virksomheden i at få arbejdsforholdet til at fungere.
- Pulje til social aktivering. Formålet er at forbedre de svageste gruppers inddragelse i samfundet og på arbejdsmarkedet, bl.a. ved at gøre en særlig indsats for at give alle en mulighed for et liv med ind-

hold, arbejde og/eller større social kompetence, for dermed at få en fornuftig struktur i dagligdagen.

- En række konkrete projekter – fx Mødrehjælpens projekt om sårbare mødre. Formålet er sikre en sammenhængende og målrettet indsats for at fremme unge og sårbare mødres muligheder for uddannelse og beskæftigelse samt at styrke mødrene i deres forældreevne. Ved at styrke forældrene, styrker man deres børn, forebygger dårlig trivsel og vanskelig adfærd hos børnene, hvilket medvirker til at bryde den negative sociale arv.

Udmøntningen af handlingsprogrammet og en række øvrige initiativer medvirker til, at de udsatte, som umiddelbart har en arbejdsevne, får bedre muligheder for at udnytte denne, og at flere blandt de socialt udsatte på længere sigt reelt vil få en mulighed for at gøre sig gældende på arbejdsmarkedet både til glæde for dem selv og samfundet.

Barrierer og løsninger

Endelig peger organisationerne på en række barrierer for, at målgruppen kan opnå en mere aktiv deltagelse. For at kunne give de forskellige målgrupper større mulighed for aktiv deltagelse gennem social aktivering, revalidering, uddannelse eller arbejde, efterspørges bl.a. mere rummelighed på arbejdsmarkedet, bedre behandlingstilbud, mere helhedsorienteret sagsbehandling, bedre samarbejde mellem forskellige instanser, flere tilbud og nye tiltag m.m.

Regeringen er enig i, at der fortsat skal fokuseres på at forbedre de eksisterende tilbud. Det forhold, at organisationerne kan pege på en række områder, hvor de vurderer, at der fortsat er muligheder for at forbedre indsatsen, viser netop, at der er grundlag for at fortsætte med disse initiativer.

Konklusion

Samlet set tegner der sig et billede, hvor de problemstillinger, der fremhæves, er velkendte og relevante. Der eksisterer hverken enkle eller hurtige løsninger på dette område. Målet er, at flest muligt skal have jobs, og at vi sætter målet ind for at afhjælpe de barrierer, der gør, at nogle blandt de socialt udsatte ikke aktuelt har mulighed for at komme i beskæftigelse.

Eva Kjer Hansen

/Mikael Lynnerup Kristensen

Bilag vedlagt:

Udviklingen i forholdene for udsatte grupper og borgere med lav indkomst gennem de seneste 4 år, Socialforskningsinstituttet, december 2005